

Muonion kunta
Kunnanhallitus
kirjaamo@muonio.fi

LAUSUNTO
13.08.2024

Dnro 251/2024

Lausuntopyyntö 2.7.2024

TORASSIEPIN RANTA-ASEMAKAAVA

Muonion kunta pyytää lausuntoa Torassiepin ranta-asemakaavan valmisteluaineistosta.

Ranta-asemakaavaa laaditaan Muonion kunnan Torassiepin kylän alueelle. Suunnittelualue (n. 170 ha) neljällä eri kiinteistöllä on yksityisessä omistuksessa ja sijaitsee Torassiepin järven rannalla. Alue rajautuu lännessä osittain järven rantaan ja osittain Torassiepin tien pohjoisessa osittain asutukseen ja osittain metsäalueeseen ja idässä ja etelässä metsäalueeseen. Alue on pääasiassa rakentamatonta luonnontilaista aluetta. Ranta-asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa uniikki kohde luontoarvot ja perinnemaisema huomioiden. Mökkikylän tilalle on tarkoitus rakentaa lomakylä, jossa on ravintola ja muita rakennuksia. Suunnitelmassa aiotaan huomioida ohjelmapalvelujen järjestäminen ympärivuotisesti ja lumirakentaminen sen edellyttämine palvelurakennuksineen. Hankkeessa selvitetään mahdollisuus rakentaa täysin erillinen kokonaisuus vaaran rinteeseen. Suunnitelmassa tullaan selvittämään mm. rantarakentamisen mahdollisuudet nykyisen lomakylän ulkopuolella.

Kaava-alue sijoittuu kokonaan Muonion paliskunnan alueelle. Muonion paliskunnan suurin sallittu eloporumäärä on 6 000 ja poronmistajia on 126. Porotalous on merkittävä elinkeino Muonion kunnassa. Alueen poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen ja porojen luontaiseen laidunkierto. Poronhoito on merkittävä sidostoimiala alueen vahvalle matkailulle ja se työllistää merkittävästi myös lihan jalostuksen kautta.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle sen perusedellytyksen, vapaan laidunnusoikeuden (PHL 3 §): ”Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta.” Muonion paliskunta sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Maan luovuttaminen tai vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §). Poronhoitolaisissa (53 §) säädetään, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Myös yksityismailla on

suositeltavaa käydä poronhoitolain mukaisen neuvottelun kaltaisia neuvotteluita toimintojen yhteen sovittamiseksi. Muonion paliskunnan kanssa on järjestetty poronhoitolain 53§ kaltainen neuvottelu 22.2.2024.

Tunturi-Lapin maakuntakaavassa määrätään kaavan yleismääräyksissä: ”Poronhoidon ja muiden luonntaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet ja valtion maiden osalta on neuvoteltava asianosaisen paliskunnan kanssa.” Alueella on voimassa osayleiskaava, joka on vuodelta 2015. Siinä ei ole poronhoitoa turvaavaa erillistä määräystä. Osayleiskaavan M-alueet kuitenkin osaltaan mahdollistavat poronhoidon toiminnan edellytyksiä pitämällä alueita metsänä verrattuna rakennettuihin alueisiin, jotka vievät pysyvästi laidunalaa rakentamisen ja ihmistoiminnan häiriön kautta.

Maankäyttö ja rakennuslain (MRL 132/1999) mukaan asemakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). MRL 54 §:n mukaan ”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. --- Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. ---” Muonion paliskunnan osakkailta on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa asemakaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Muonion paliskunnan alueella on erittäin paljon muuta maankäyttöä, jotka vaikuttavat paliskunnan poronhoidon harjoittamisen mahdollisuuksiin: mm. matkailutoiminta Ylläksellä, Oloksella, Pallaksella ja muualla paliskunnan alueilla, taajamat, aidatut autojen kylmättestausalueet, metsätalous, tuulivoima sekä suljettu ja uudelleen avattavaksi suunniteltu kaivostoiminta Hannukaisessa ja Rautuvaarassa. Paliskunta on joutunut väistämään ja sopeutumaan eri tavoin, eikä sillä ole enää varaa menettää luonnonomaisia alueita uusille maankäyttäjille.

Suunnittelualueen eteläpuoli on erittäin tärkeää syys- ja talvilaidunta sekä paliskunnalle elintärkeä porojen kokoamisalue. Eteläpuoliselle alueelle kootaan vuosittain porot Luusunselän erotusta varten. Alue on maastonmuodoltaan ja pohjaltaan sellainen, jolle porot luonnostaan kokoontuvat ja jolla ne pysyvät, kunnes ne siirretään erotukseen Luusunselkään. Aluetta myös käytetään nykyisellään keväisin porojen kuljetukseen pohjoiseen kevätlaitumelle.

Paliskunnan tässä osassa on laajoja vesistöjä ja aidattuja autotestiratoja ja yksityismaita, jotka jo nyt estävät ja ohjaavat porojen laidunnusta ja kulkua. Alue on osa viimeistä jäljelle jäävää toimivaa laidunkiernon yhteyttä paliskunnan pohjoisosiin. Jäljellä olevat vapaat maat ovat poroelinkeinoille elintärkeitä alueita. Poronhoidon turvaaminen alueen asemakaavoituksessa on välttämätöntä.

Lomakylän mahdollisesti vaatima uusi tielinjaus kaava-alueen itäosasta pois kaava-alueelta tulisi pirstotaan poronhoidon toiminta-alueita ja aiheuttamaan häiriötä laajemmalle varsinaisen rakennetun alueen ympäristöön. Ihmistoiminnan lisääntyessä porojen laidunnus siirtyy rauhallisemmille alueille sen aiheuttaman häiriön vuoksi (= epäsuora). Väärään paikkaan porojen kokoamisalueella tuleva liittymä Pallaksentielle aiheuttaisi merkittävän riskin porokolarien lisääntymiselle. Rauhallisilta laidunalueilta vilkkaille pääteille johtavat tiet, johdattavat porot suuremman kolaririskin alueille. Tuottava porokarja heikkenee ja vähenee, mitä porokolareista saatava korvaus ei kata. Kaikki liikenne kaava-alueelta ja

alueelle tulisi tästä syystä ohjata Torassiepintien kautta. Pallaksentielle rakennettava uusi liittymä, vaikeuttaisi myös porojen kuljetusta ja kokoamista alueella. Porojen kokoaminen vaatii rauhallisen alueen, jotta porot pysyvät alueella. Poroja ei voida kuljettaa tokkana mistä tahansa, vaan se vaatii alueen, josta poro kulkee luontaisesti mielellään ja missä ei ole häiriötä hajottamassa tokkaa. Porojen kokoamisen vaikeutuminen lisää kustannuksia lisääntyvän työn takia. Kaavassa osoitettavalla rakentamisella ei saa katkaista kriittisiä porojen kulkureittejä ja kuljetusreittejä vaan ne on turvattava kaavaratkaisuilla rakentamattomiksi, rauhallisiksi alueiksi.

Kaavamääräykset ja -merkinnät

Kaavamääräykseen on kirjattu poronhoidon turvaamiseksi määräys: ”Rakennettaessa poronhoitoalueelle on huomioitava poronhoitolain takaama vapaa laidunoikeus. Tontteja ei saa aidata.” Kaavaselostuksen mukaan alueiden ja niiden toiminnan yhteensovittaminen kaavassa poronhoidon tarpeisiin on tärkeää. Kaavaselostuksessa mainitaan, että alueella on tärkeää säilyttää laidunnusrauha ja turvata alueen rauhallisuus poronhoitotöiden aikana sekä poronhoitoalueella on poromiehillä maastoliikennelain mukainen oikeus liikkua moottorikelkoilla ja mönkijöillä. Näiden lisäksi kaavassa tulee turvata poronhoidon alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Alueella on erityisen tärkeää ottaa huomioon se, että tässä osassa paliskuntaa on laajoja vesistöjä ja aidattuja alueita, jotka jo nyt estävät ja ohjaavat porojen laidunnusta ja kulkua. Alueen kaavoituksessa tulee ottaa huomioon se, että laidunkierron yhteys paliskunnan pohjoisosiin säilyy.

Kaavaselostuksen mukaan kaavassa esitetyillä toiminnoilla ei ole merkittävää haittaa poronhoidolle. Paliskuntain yhdistys on eri mieltä tästä uuden mahdollisen tielinjauksen osalta, sillä siitä syntyisi merkittävää haittaa paliskunnan poronhoidolle. Matkailuelinkeinolla on tyypillisesti laajempia vaikutuksia kuin pelkästään kaava-alueella ja ne tulee myös arvioida kaavassa.

Lopuksi

Kunnan on kaavoittaessaan otettava huomioon MRL 54 §:n mukaisesti asemakaavan sisältövaatimukset. Kaavaa laadittaessa ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa alueen oikeudenhaltijalle. Kaavaratkaisussa on huomioitava maakuntakaavan ja yleiskaavan ohjaus.

Muonion paliskunta vastustaa kaava-alueen itäosasta lähtevää tielinjausta pois kaava-alueelta. Paliskuntain yhdistys yhtyy näkemykseen. Kaavaratkaisu ei turvaisi poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä, sillä väärään paikkaan porojen kokoamisalueella tuleva liittymä Pallaksentielle lisäisi merkittävästi porokolarien riskiä ja vaikeuttaisi porojen kuljetusta ja kokoamista alueella. Kaavasunnittelussa tulee huomioida poronhoidolle tärkeät alueet ja hyvällä suunnittelulla voidaan estää mm. porokolarien lisääntyminen. Alue on pirstaloinen järvien, aitojen ja matkailun takia, joten viimeisten jäljelle jääneiden tärkeiden alueiden huomioiminen kaavoituksessa on kriittisen tärkeää poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten säilymiseksi. Tarvittavien uusien tielinjausten keskittäminen kulkemaan Torassiepintien kautta huomioisi poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytykset paremmin. Myös muista toimista porojen kulkemisen ja kuljettamisen parantamiseksi alueella tulisi neuvotella paliskunnan kanssa.

Kaavan vaikutusten ehkäisy- ja lieventämiskeinoista tulee jatkaa neuvotteluja Muonion paliskunnan kanssa asemakaavan valmistelun aikana. Neuvottelut tulee järjestää asianmukaisesti siten, että niillä on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa kaavaan. Tarpeen mukaan tulee järjestää PHL 53 § mukaiset neuvottelut, mikäli valtion maita tulee mukaan (mahdollinen tieyhteys).

Paliskuntain yhdistys pyytää lähettämään lausuntovastineen osoitteeseen kirjaamo@paliskunnat.fi.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, vilma.sanaksenaho@paliskunnat.fi, 040 159 5592

vs/ao